

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η'. (Έξάμηνο Β') * ΑΘΗΝΑ, 14 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ 1910 * ΑΡΙΘΜΟΣ 412

Ένας λαός ύψώνεται άμα δείξη πώς δέ φοβεται την αλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ. Άθηνιώτικα γράμματα.
Μ. ΒΑΡΒΟΓΑΝΗΣ. Δυό άρθρα για δυό θέατρα (Τό Βουλγά-
ρικο θέατρο υπό Achir. — Τό Νεοελληνικό θέατρο υπό
Σ. Σάιπη).
ΒΟΥΡΝΗΣΙΑ. Όπτασία.
ΓΡΑΜΜΑΤΑ Πρὸς τὸν κ. Πάλλη.
Η ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ. Τὸ πρόγραμμα τοῦ «Λαϊ-
κοῦ Κόμματος.»
ΑΔΕΞ. ΠΑΔΑΠΣ. Ὁ Ἐμπορος τῆς Βενετίας τοῦ Σεπτήρου
(τέλος).
Μ. Δ. ΦΡΑΓΚΟΓΩΗΣ. Ἡ Νεοελληνικὴ Ποίηση (συνέχεια).
Γ. ΦΤΕΡΗΣ. Τὸ μοιρολόγι τοῦ νιοῦ δραγατή.
ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ. Τάσω (συνέχεια κεφ. 5
καὶ 6).
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩ-
ΜΗ - Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΟΥ ΝΙΟΥ ΔΡΑΓΑΤΗ

Ὁ κάλιος γιὸς τοῦ κουρεντζή καὶ τοῦ δραγατή ὁ πρῶτος οὔτε στή στάνη ἀνέβηκεν οὔτε κινήγι βῆκεν, μόνε στὸ καρπερόσπιτο μὲ τοὺς πολλοὺς ὄντιδες μνέσκει καὶ ρετνεύεται σά χέλι φλοιομένο.

Συφάμελο τὸ σπιτι τοῦ θερμοπαρακαλεῖ τον,

— Σήκου ν' ὑγιέ καὶ φόρεσε τὴ λαμπερή σου ἀρμάτα πάρε καὶ τὸ βαρὺ σαλμά μὲ τ' ἀργυρὰ παφίλια καὶ γίνου πάλι ὡς εἴσουνε καὶ γίνου πάλι ὡς εἴσουν νά μαζευτῆς στή δραγατιά νά βῆς καὶ στὸ κινήγι νά ἰδῆς τίς φιλενάδες σου—πέδιζες γιορτανάτες— σίντα πααίνουν στήν ξυλιά καὶ στὰ τσπανοτόπια.

— Ὅλες μετὰξι γνέθουνε κι' ὄλες μαλλί χτενίζουν κι' ὄλες θὲ νά σοῦ σιάξουνε μεταξωτὸ μαντήλι, πού νῆναι θε μου ! στὸ πλουμί καὶ στὸ μαργαριτάρι, νά τὸ περνῆς στή λαυμαριά τ' ἀητέρια νά ζουλεύουν.

— Σήκου ν' ὑγιέ κορῶνι μας καὶ τοῦ σπιτιοῦ ρουπάκι νά δοῦμε γήλιον νά ξεβγῆ μὲς τὸ ρημαδιακό μας τί ν' ὄσο σὲ τηράουμεν πεσμένον στὸ κλινάρι κακὸ φαρκάκι πίνουμε σάν ἀπὸ μαύρη ἀσκέλα

— Στὴν Κατουγῆς δὲν εἶναι νιές οὔτε βαρῶν σουράβλια οὔτε ἀνθίζουν τὰ κλαριά, μόνε σαράγια μαῦρα ὅπου κρατοῦνε τίς ψυχές σάν τὰ θεριά οἱ δοκάνοι.

— Τὴ νύχτα πὼς θά νταγμαντᾶς καὶ πὼς νερὸ θά βρίζη καὶ πὼς τ' ὄρω κλινάρι σου θάναι συγγορισμένο ;

Ὁ κάλιος γιὸς τοῦ κουρεντζή καὶ τοῦ δραγατή ὁ πρῶτος οὔτε στή στάνη ἀνέβηκε οὔτε κινήγι βῆκεν καὶ τ' ἔχει ὁ γιὸς τοῦ κουρεντζή καὶ τοῦ δραγατή ὁ πρῶτος π' οὔτε στή στάνη ἀνέβηκεν οὔτε κινήγι βῆκεν ;

Τῆς παπαδιάς ἀγάπησε τὴν ὄρια δυχατέρα μὲ τίς πολλὲς τίς ὁμορφιές καὶ τὰ πολλὰ τσαλίμια ποῖναι φρεγάδα στὸ χωριὸ καὶ πούλια μεσ' τίς ἄλλες καὶ πόχει τ' ἄσπρα τὰ λαϊμά καὶ τὸ κρουστό τ' ἀστήθι. Ὅλοι Νεράϊδα λέγουν τὴν καὶ Ρήγισσα φωνοῦν τὴν καὶ λέν πὼς τσέλιγγα παιδι θενά τὴν συντόχη.

Ὁ κάλιος γιὸς τοῦ κουρεντζή καὶ τοῦ δραγατή ὁ πρῶτος συχνὰ πυκνὰ τὴν ἐβλεπεν μεσ' τὰ σταντοπόκια, ὅσα πούλι ἐκινήγαε ἐκείνης ἔδονέ τα καὶ τὴ φλογέρα στίς κορφές γιὰ κείνη τὴ βαροῦσε. Σὺν' ἀρμαθόσκα γλυκά τῆς ἔδωνε νά τρώη καὶ κουκουριάγκους ἔκοβεν ἀφ' τὰ λουριά γιὰ διαίτη Κὰ πότε τὴν ἐβόηθαε νά ζαλωθῆ τὰ ξύλα, σίντ' ἀνατρανιζότανε γιὰ νά καλοζαλώση καὶ φούσκωνάν τῆς τὰ βυζιά ἀφ' τὸ χοντροκόκκοτό τῆς ὅπου φιλιὰ δὲν ἤξεραν καὶ γάδια δὲ γνωρίζαν.

Τί ἔχει ν' ὄ γιὸς τοῦ κουρεντζή καὶ τοῦ δραγατή ὁ πρῶτος π' οὔτε στή στάνη ἀνέβηκεν οὔτε κινήγι βῆκεν ; Τὴ χοντροπλέξουδη τὴ νιά τῆς παπαδιάς τὴν κόρη ἀγάπησε ὁ βαρυνόμορος καὶ λυώνει ἀπὸ καίλα· Κείνη ταχιά παντρεύεται τοῦ τσέλιγγα βλαστάρι καὶ κείνος μέσα στὸν ὄντὰ τρέμει σάν καλαμάκι. — Τὴν Κατουγῆς ἀποθυμῶ καὶ τὸ βαρὸ σοτάδι ἀφοῦ στεφανωτῆ τὴ νιά τῆς παπαδιάς δὲν παίρνου Μὲς τὰ σαράγια τὰ βαθιά τοῦ χάροντα νά λυώνου παρὰ τὴν ὄρια κοπελιά νά ἰδῶ σὲ ξένα χέρια.

ΓΙΩΡΓΗΣ ΦΤΕΡΗΣ

ΔΥΟ ΑΡΘΡΑ ΓΙΑ ΔΥΟ ΘΕΑΤΡΑ

Στὸ καλλιτεχνικὸ περιοδικὸ L'Εμντε, ὄργανο τοῦ ὁμόνυμου Θεάτρου ποῦ διευθύνεται ἀπὸ τὸ θαυ-
μαστό κ. Lugné-Ροε δημοσιέφθησαν δυὸ ἄρθρα γιὰ δυὸ θέατρα τῆς Ἀνατολῆς. Τὸ ἓνα, στὸ φύλλο τοῦ Αὐγούστου, φέρνει τὴν ὑπογραφή Achir καὶ πραγματεύεται γιὰ τὸ «Βουλγάρο» θέατρο. Τὸ δέφτερο, στὸ φύλλο τοῦ Ὀκτώβρη, μὲ ὑπογραφή τοῦ ποιητῆ μας Σωτήρη Σάιπη, εἶν' ἀφιερωμένο στὸ **Νεοελληνικὸ θέατρο**.

Θεορῶ ὑποχρέωσή μου, ἐπειδὴ πονῶ γιὰ κάθε καλλιτεχνικὸ καὶ φιλολογικὸ ζήτημα τοῦ τόπου μου, νά δώκω στὸ Νουμά, πλάι, πλάι, τὰ δυὸ ἄρθρα, τοῦ ἀγνωστοῦ μου κ. Achir καὶ τοῦ κ. Σάιπη, γιὰ νά δειχτῆ χειροπιαστὰ, πόσο σ' ἓνα ἔθνος ποῦ τὸ νομίζουμε βάρβαρο, ὑποστηρίζουε ἐπίσημα τίς προσπάθειες γιὰ τὴν τέχνη, καὶ πόσο ἐμεῖς ἀντι-
θετα οἱ προγονόπληχτοι Ἑλλαδίτες, δειχνόμαστε ἀστοργότατοι καὶ ἐντελῶς ἀδιάφοροι, ὄχι πιά σὲ

προσπάθειες μὰ σὲ ἀποτελέσματα προσπαθειῶν.

Ἡ Βουλγαρία ἔχει **Ἐθνικὸ Θέατρο** μὲ ἐπιχορήγηση ἀπὸ τὴν κυβέρνησι, ἐνῶ ἡμεῖς ἔχομε **Βασιλικὸ Θέατρο** γιὰ νὰ δίνεται τοῖς ξένους θεατοῖς ποὺ φέρνουν ἀφ'αυτοῦ κάποιον τὸ Βωδεδβέλια καὶ τοὺς Σαντεκλαίφιδες.

Ἀφ'τῆ εἶναι ἡ κατάστασι ὡς τὰ σήμερα. Γι' αὐτὸ ἐπιτρέπεται ὁ καθένας νὰ κινήη τὸ κέφι του, ἐνόσω ἡ Ἑλλ. Κυβέρνησι δὲν ἀποφασίζει νὰ βάλῃ χεῖρι καὶ νόμο σὲ μερικὰ ἰδρύματα ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶναι οὐσιαστικὰ Ἐθνικὰ καὶ ὄχι τοιφελίκια ἀνθρώπων ποὺ ἀποδειχτήκανε νοῦδες γιὰ νὰ τὰ κυβερνήσουνε σύμφωνα μὲ τοὺς πόθους ὀλόκληρης φυλῆς.

Ἔτσι νοῦδες κατιστρεφτικὰς γιὰ κάθε καλλιτεχνικὴ κίνησι στέκονται οἱ κκ. Βλάχος καὶ Νάζος.

Λέστε τ'ἀποτελέσματα. Γιὰ δέφτερη φορὰ ὑψώθη φωνὴ γιὰ ν'ἀποκαλέσω πρῆξικόπημα αὐτὸ ποὺ ἔκανε τὸ Ὁδεῖο μὲ τὸ **Ἀβερῶφειο δραματικὸ διαγωνισμὸ** ποὺ εἶτανε προσωρισμένον γιὰ **μουσικοὺς συνθέτες** καὶ ποὺ ὁ κ. Νάζος τὸ μεταχειρίστηκε γιὰ νὰ κλείσῃ τὰ στόματα τῶν κυρίων σοι-disait δραματογράφων καὶ δημοσιογράφων καὶ νὰ τοὺς ἔχη ὑποστηρικτὰς σὲ γλήγορον ξεγύμνωμά του σὲ γαλλικὴ καὶ γερμανικὴ γλῶσσα, ἀφοῦ στὴ ρωμαϊκῆ δὲ φαίνεται νὰ τὸν παρατασοῦσῃ.

Ὅσο γιὰ τὸ θέατρό μας, ἔχομε πεποίθησι πὼς θὰ ῥθουνε σὲ ἄμεση βοήθεια οἱ νέοι ἄντρες ποὺ ξεπετιάτηκαν στὴν πολιτικὴ μας. Ὁ νέος ὑπουργὸς τῆς Παιδείας φημισμένος γιὰ τίς νέες του ἰδέες, τὴ θέλησὴ του, γιὰ τὴν πρόοδον καὶ τὴ μόρφωσίν του, ἄς προσέξῃ τὰ δυὸ ἄρθρα ποὺ μεταφράζουμε σήμερα στὸ «Νουμῆ» καὶ ἄς-τά λάβῃ ὑπ' ὄψιν του.

Παρίσι

M. B.

ΤΟ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Ἐπτεσέτους αἰῶνες ἡ Βουλγαρία εἶτανε σκλαδωμένη ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Καὶ σ' ἔλο τὸ θλιβερὸ ἀφ'τοῦ διάστημα τὸ Βουλγάρικο ἔθνος εἶτανε καταδικασμένον νὰ ζῆ στὸ σκότος καὶ στὴν ἀμάθεια. Ἐτυχῶς τὸ ἐλευθερωτικὸ πνεῦμα τοῦ 19' αἰῶνα ἔφτασε μιὰ μέρα στὴ Βουλγαρία, καὶ τὴν εἶδαμε νὰ πολεμᾷ γιὰ τὴν ἀπελευτέρωσίν της τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν.

Τὸ θέατρο ἄρχισε στὴ Βουλγαρία κατὰ τὰ μέσα τοῦ περασμένου αἰῶνα, μὰ πολὺ πρωτόγονα. Τὰ διάφορα σωματεῖα ἄρχισαν νὰ παρουσιάζουνε στὸ κοινὸ θεατρικὰ ἔργα γιὰ νὰ μαζέψουνε παράδες γιὰ λαϊκὰ ἀναγνωστήρια καὶ γιὰ τὰ σχολεῖα.

Ἐπιτροπὲς διαλεγμένες ἀπὸ τὰ σωματεῖα προ-παρασκευάζανε τὰ θεατρικὰ ἔργα. Οἱ παράστασις

γινόντανε συχνότερα στὰ σχολεῖα ἢ μέσα σ' ἓνα μέγαρον ἢ στὸ σαλόνι κανετὸς ἰδιώτη.

Στὰ 1856, ἡ δέφτερη θεατρικὴ παράστασι ποὺ δόθηκε στὴ Βουλγαρία, ἔγινε σ' ἓναν καφενὲ τῆς Σούμλας. Μιὰ γωνιὰ τῆς σάλας χωρισμένη μ' ἓνα μπερντέ ἀπὸ πανὶ περκαλί εἶτανε ἡ σκηνή. Οἱ ἠθοποιοὶ εἶτανε μαθητὲς· ἀργότερα μερικοὶ νέοι πρὸ σπουδασμένοι παίζανε τοὺς ρόλους· καμὶὰ γυναῖκα! συχνὰ ἓνας νέος μουστακαλῆς ἐπαίξε τὸ μέρος κοριτσοῦ ἢ γυναίκας. Τὰ ἔργα φτειασμένα σύμφωνα μὲ τὸ γούστο τοῦ κόσμου μερικοὶ διάλογοι μὲ χοντροκομμένα ἀστεῖα, ὑπὸθεσις τοπικὲς ἢ τῆς ἐποχῆς, γραμμένες ἀπὸ τὸ δραματοουργὸ Ντέβρι Βούνικωφ, ἢ ἀπὸ τοὺς δασκάλους τῶν σχολειῶν.

Τὸ κοινὸ ἐντελῶς ἀγράμματο καὶ χωρὶς καμμιὰ ἀξίωσι παρακολουθεῖσε μ' ἐνδιαφέρο τὴν παράστασι. Ἐνας σύγχρονος γράφει: «Ἡ παράστασι τοῦ 1856 στὴ Σούμλα ἄρχισε στίς 6 τὸ βράδι μὲ πληρωμὴ πέντε γρόσια (ἓνα φράγκο) γιὰ εἴσοδον.

Ἡ σκηνὴ εἶτανε ἓνα κομμάτι πανιοῦ, ὁ διοικητὴς καὶ ἄλλοι, γυναῖκες, παιδιὰ, τὸ κοινὸ, ἔκλαιε μὲ λυγμοὺς ὅταν ἔδλεπε τὰ βάζανα τῆς Γενοβέφας».

Ἀργότερα ὁ Βούνικωφ ἔκαμε θίασον καὶ ἔγινε διευθυντὴς καὶ ἔγραφε ὁ ἴδιος καὶ τὰ ἔργα. Ἐπειτα μορφώθηκε καὶ ἄλλος θίασος καὶ τράδηξε τὸ διάλογο τοῦ ἀπὸ τίς Τούρκικες ἀρχές, ποὺ τοῦ ἀπαγόρευαν νὰ παίζῃ τὸ βράδι, τοῦ ἀπαγόρευαν νὰ παίζῃ τὰ ἔργα τὰ βγαλμένα ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Βουλγάρικου λαοῦ.

Ἦστερ' ἀπὸ τὰ 1870 τὸ θέατρο πῆρε καλῆτερον δρόμον γιὰτὶ τὰ οἰκονομικὰ τοῦ τόπου πῆγαιναν καλῆτερα. Ἡ ἐνέργεια μερικῶν ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν συλλόγων ἔδωσε χαραχτήρα λαϊκὸν στίς παράστασις μὲ ἔργα πρὸ πλοῦσι καὶ διάφορα. Καὶ τὸ ἐνδιαφέρο γιὰ τὸ θέατρο ἄρχισε καὶ στὰ πρὸ μικρότερα μέρη τοῦ τόπου. Ἐπειτα ἀπὸ τὸ Ρουσοτουρκικὸν πόλεμον, ὅταν ἡ Βουλγαρία λευτερώθηκε, ἔγινε στὴ Φιλιππούπολιν, στὰ 1883, ὁ πρῶτος δραματικὸς θίασος, ποὺ ἔθεσε καὶ τίς βάζας τοῦ σύγχρονου θεάτρου τῆς Σόφιας. Ὁ θίασος ἔγινε καλῆτερος, νέοι ἠθοποιοὶ, νέα ἔργα Βουλγάρικα, καὶ μετὰφρασες ξένων ἔργων. **Ἡ Κυβέρνησις ἔδωκε ἐπιχορήγηση καὶ ἔστειλε στὰ 1894 νέους καὶ νέες στήν Ἐβρώπη γιὰ νὰ σπουδάσουνε τὴν δραματικὴν τέχνην.** Κατόπι ἡ Κυβέρνησις φρόντισε πρὸ σοβαρὰ γιὰ τὸ θέατρο. Στὰ 1904 ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας πῆρε τὸν Ἠλία Μιλάρωφ, ἔφερε ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ ἓνα σκηνοθέτη, καὶ ἀναγνώρισε τὸ θέατρο δημόσιον μὲ τὸ ὄνομα «**Ἐθνικὸ Θέατρο**». Στὰ 1907, 3 τοῦ Γενάρη, ἔγιναν τὰ ἐπίσημα ἐγκαίνια τοῦ

Ἐθνικοῦ Θεάτρου, πού εἶναι καί τὸ πιὸ ὠραῖο χέρι τῆς πρωτέθουσας.

Ἀπὸ τοὺς δραματικούς τῆς Βουλγαρίας ὁ πιὸ λαϊκὸς εἶναι ὁ Ἰβάν Βάζωφ, πού τοῦ ἔπαιξαν δυὸ ἔργα του τὸν «Βόρισλαβ» καὶ «Πρὸς τὴν Ἄβυσσο». Οἱ ὑπόθεσες βγαλμένες ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς Βουλγαρίας τοῦ ΙΓ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα, εἶχανε μεγάλη ἐπιτυχία ὄχι μόνο στὴ Σόφια ἀλλὰ καὶ στίς ἐπαρχίες. Μὲ ὅλη ὅμως ἀφτὴ τὴν ἐπιτυχία δὲν κρύβουμε πὼς εἶναι ἔργα χωρὶς ζωή, χωρὶς ἐνότητα, καὶ χωρὶς καμμιά φιλολογικὴ ἀξία. Μονάχα οἱ πατροπαράδοτες συνήθειες καὶ οἱ φανταχτερές σκηνοθεσίαι τραβήξαν τὸν κόσμο.

Στὸν ἀριθμὸ τῶν δραματικῶν τῆς Βουλγαρίας ἀναφέρουμε τὸ ὄνομα τοῦ Στραχημίρωφ μὲ τὸ καλῆτέρὸ του ἔργο τὸ «Ξωτικὸ» βγαλμένο ἀπὸ τὴ χωριάτικη ζωή. Τὸν Πέσκο Τσδώρωφ, γνωστὸ γιὰ τὰ ἔργα του «οἱ Ἠρώτοι», «ὁ ἀρχιτέχτονας». Τὸν Ἡλία Μιλάρωφ πού ἔγραψε τὸ πατριωτικὸ ἔργο «Ὁ Ἀπόστολος». Καὶ τὸ Κ. Μουτάρωφ πού ἔδωσε τὸ ἔργο «Ἀπάνω ἀπ' τὴ Ζωή». Τὸ Βουλγαρικὸ θέατρο εἶναι πλουσιώτερο σὲ μετάφρασες ἔργων Ρούσικων, Γαλλικῶν, Ἰταλικῶν, καὶ Γερμανικῶν, καὶ τὸ πρόγραμμά του εἶναι ἀπὸ ἔργα τοῦ Μολιέρου, τοῦ Ριπσέν, τοῦ Μιρμπώ, Σούδερμαν, Χάουπτμαν, Ἴψεν, Γκόγκολ, Ντ' Αννούντσιο, Γολδόνη, Γιακωμέτη, κτλ.

Ἰδιαίτερα τὸ κοινὸ ἀγαπᾶ τὸν Ἴψεν γιὰ τίς νέες του ιδέαις

Σόφια

ACHIR

ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Ἴδου μιὰ σύντομη μελέτη, γιὰ τὸ νεοελληνικὸ θέατρο.

Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς πού τὸ θέατρόν μα πῆρε κάποια στροφή πρὸς ἕνα δρόμον πού μπορεῖ νὰ ἐδηγήσῃ σὲ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα. Ἐανοίχτηκεν ἀνάμεσα ἀπὸ μιὰ ἀτμόσφαιρα γιομάτη ὀμίχλη, πού σκέπαζε μὲ τὸν πέπλον τῆς τῆ χωτικῆ ἀμυχανία τοῦ θεάτρου.

Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, οἱ ἀξιοθρήνητοι μιμητὰδες τοῦ ἀρχαίου θεάτρου πού θελήσανε, σὲ παραγερασμένο καλοῦπι του, νὰ ξεχύσουνε θέματα παρμένα ἀπ' τὴ Βυζαντικὴ ἱστορία καὶ ἀπ' τὴν Ἑλληνικὴ ἐπανάσταση, μορφώνοντας ἔτσι τὸ κλασσικὸν ἔθνικὸν θέατρο, πού πραγματικὰ στάθηκε ψευτοκλασσικὸν καὶ ψευτοεθνικόν.

Ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, τὸ πλῆθος τῶν φαμπρικάντηδων τῶν κωμειδύλλων, τῶν ἐπιθεωρήσεων καὶ τῶν χοντροκομμένων φαροῶν, πού πήρανε τὸ θέατρο γιὰ πηγὴ ἔφοδου κέρδους καὶ μέσο πλουτι-

σμοῦ, δημιουργώντας μαζί καὶ τὴν ἐφήμερη δόξα τους.

Ἔτσι τὸ γούστο τοῦ λαοῦ παραστρατισμένο ὀδύτελα κιντύνεβε νὰ πιασδρομήσῃ γιὰ ἄπειρο καιρό, ἂν κάποιος δὲν ἐρχότανε, γιομάτος τόλμη, νὰ βάλῃ φραγμὸν σὲ ἀκατάστατον ἀφτὸν ρέμα. Ἀφτὸς εἶταν ὁ Γιάννης Καμπύσης. Τὰ ἔργα του, ἂν καὶ τοὺς λείπει πρωτοτυπία, καὶ ἀφτὸ πού ἀποτελεῖ τὴ δύναμη τῆς ἀφτόματης καὶ ὠριμῆς παραγωγῆς πού ἀνταποκρίνεται πλέρια στὴν ἐποχὴ τῆς, ἀποτελοῦν τὸν πρῶτον σταθμὸν μιᾶς εὐεργετικῆς ἀντίδρασης στὴν κακὸτυχη σκηνὴν μας.

Ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἐργασία τοῦ Καμπύση εἶτανε πολὺ σύντομες.

Ἡ δράση του ξετυλίχτηκε μέσα σ' ἕνα διάστημα ὀχτῶ χρονῶν.

Ἡ λίγη διαμονὴ του στὴ Γερμανία καὶ ἰδιαίτερον στὸ Μόναχο, εἶχε ξυπνήσει μέσα του ἕνα βαθὺ θαυμασμὸν γιὰ τὸ σκανδιναβικὸν θέατρο, καὶ τὸ ἔργο του εἶναι βαθιὰ ἐπιδρασμένο ἀπὸ ἐκεῖνο. Ἴψεν, Στρίνμπεργ, Χάουπτμαν, ἀνάμεσα μὲ ἄλλους, τὸν ἐπιδράσανε ἀξιοπαρατήτητα.

Ὅμως καὶ ἔτσι πού εἶναι τὸ ἔργο του, εἶναι πάντα ἕνα δοκουμέντον ἀπ' τὰ πιὸ πολύτιμα τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου

Τὸ δράμα του τὸ πιὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἐμπνεψῆς του, τὸ «Δαχτυλίδι τῆς Μάννας», συγκεντρώνει τίς περισσότερες δραματικὰς ἀρετὰς τῆς σχολῆς πού εἶτανε ἀφτὸς ὁ πρῶτος τῆς διδάχας, τῆς συμβολορεαλιστικῆς σχολῆς, καὶ εἶναι τὸ μόνον πού μᾶς δείχνει ὀλοκληρωτικὰ τὸ ἀρρωστημένον θέλημα τῆς προσωπικότητος του.

Λίγον καιρὸ ὕστερα ἀπ' τὴν ἐμφάνιση τοῦ Καμπύση ἐναγεγονὸς ἀνέλπιστον ἔρχεται νὰ συντελέσῃ στὴν ἐπιτυχία τῆς θεατρικῆς ἀφτῆς κίνησης: ἡ ἴδρωση τῆς **Νέας Σκηνῆς** ἀπὸ τὸν κ. Κ. Χρηστομάνον, ἄνθρωπον ἀψηλῆς πνευματικῆς μόρφωσης, καὶ πάλιν γνωστὸν συγγραφέαν στὴ γερμανικὴ γλῶσσα μὲ τὸ ἔργο του «**Οἱ τελευταῖαις στιγμῆς τῆς Ἀφτοκρατορίσσης Ἀλισάβητ**».

Πλάι στὰ μεταφρασμένα ἔργα τοῦ Σοφοκλή καὶ τοῦ Εὐριπίδη, ἡ **Νέα Σκηνὴ** ἔδωκε καὶ ἔργα εὐσυνείδητα ἀποδοσμένα στὴ γλῶσσα μας, τοῦ Σαίξπηρ, τοῦ Ἴψεν, τοῦ Τολστόη, τοῦ Ντωντέ, τοῦ Μαίτερλιγκ, τοῦ Ντ' Αννούντσιο κτλ. καὶ ἔργα νέων δικῶν μας, καὶ τοῦ ἀδικοπέθαντου Καμπύση.

Δυστυχῶς ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ὑποστηρίζει μ' ἐπιχορήγησεις, ὅπως σὲ ἄλλα ἔθνη, παρόμοιαις προσπάθειαις.

Κι ὄχι μόνον αὐτό, μὰ καὶ τὸ **Βασιλικὸν Θέατρο**, ἀντὶ νὰ προσκαλέσῃ ἀμέσως τὸν κ. Χρηστομάνον καὶ νὰ τοῦ ἐμπιστευθῇ τὴ διεύθυνσις τῆς θεα-

τρικής αυτής αλλαγής, έπαυε τόν κ. Θωμά Οικονόμου πού είχε προσπαθήσει, σάν τόν κ. Χρηστομάνο, ν' άνεβάσει στή σκηνή άφτή έργα άξια προσοχής.

Έτσι, ή **Νέα Σκηνή**, προσπάθεια εφάμιλλη τού Théâtre Libre, και τού Théâtre de l'Éclaire δέ μπόρεσε νά κρατηθή πολύ. Τό **Βασιλικό Θέατρο** μένει στή χέρια τού κ. Βλάχου, άνθρώπου βέβαια μορφωμένου, μά παραποτισμένου μέ σχολαστικά και άναγκαστικά στενοκέφαλα ιδανικά. Έτσι τό θέατρό μας ξαναπήρε γλήγορα τόν κατήφορο πρὸς τίς περασμένες πλάνες: Χοντροφάρσες και επιθεώρησες, ξανακείδανε τό φῶς μ'όλες τίς προσπάθειες τού κ. Οικονόμου, πού παλαίθει πάντα μέ θάρρος. Γι' άφτό και ή θεατρική μας παραγωγή τώρα τελεφτά, άν και πλουσιώτατη σέ ποσότητα, είναι άξιοθρήνητα φτωχιά σέ άξια.

Έδῶ κ' έκει λίγα όνόματα και λίγα έργα άνίκανα πάντα νά δώσουνε σοβαρό χαρακτήρα στό θέατρο τής Ελλάδας. Ο κ. Δ. Ταγκόπουλος κατέχει ειλικρινέστατο ταλέντο. Τό δράμα του «Οι Αλυσίδες» είναι καθρέφτης τής πολιτικής μας έξαχρείωσης, τσουχτερή σάτυρα για ένα σάπισο καθεστώς. Ίσως τού λείπει κάποια σκηνική έπιτηδευσύνη, μά τού άξίζει έπαινος γιατί μάς ζουγράφισε τή σημερινή πολιτική κοινωνία μ'έναν τρόπο πιστό και δυνατά ρεαλιστικό, αντίθετα πρὸς μερικούς άλλους δραματογράφους, πού μερικοί άπλοϊκοί έδιαστήκανε νά τούς κηρύξουνε μεγαλοφυείς στίς κολόννες τού Φιγαρώ, και πού ή θεατρική μας ιστορία τους δέν μπορεί ούτε νά καλοσκεπάσει τήν άπελπιστική κενότητα τῶν έργων τους.

Αντιγράφοι τού Σούδερμαν και τού Σαρδοῦ καθώς είναι, και δημοσιογράφοι μαζί, οί τίτλοι άφτοι έπρεπε νά τούς φτάνουν. Γιατί ζητάνε και τόν τίτλο τού δραματικού συγγραφέα;

Από τούς νέους οί κ. κ. Πέτρος Ψηλορείτης και Ηλίας Κουλουβάτος δείξανε μεγάλα χαρίσματα δραματικών, ο ένας μέ τό δράμα του «Ξημερώνει» κι' ο άλλος μέ τό «Ξεφάντωμα». Περιμένουμε μ'έλπίδες τό ζετύλιγμα τού ταλέντου τους.

*

Γιά νά μπορέση επί τέλους νά έξελιχτή όριστικά και υγιεινά και για νά γίνη αντικείμενο πλατύτερης προσοχής τό Έλληνικό Θέατρο, έχει ανάγκη από δυο πράματα: τής όλικής ύποστήριξης, και μαζί τής ήθικης. Άς δώση ή Έλληνική Κυβέρνηση μιá επιχορήγηση στόν κ. Οικονόμου για νά ιδρύση τό θέατρό του. Ο κ. Οικονόμου και μέ τή θαυμαστή του σκηνική τέχνη και μέ τή φιλολογική του προσωπικότητα είναι ίκανός για τίς προσπάθειες τίς πιδ έδγε-

νικές και τίς πιδ θετικές.

Άς αναλάβη ένα ξένο έθνος, προπάντων ή Γαλλία, νά γνωρίση σέ πλατύτερο κοινό τά λιγοστά έργα μέ άξια πού έχουμε, όπως ή Γερμανία έκαμε για τά σκανδιναβικά έθνη, ανταποδίνοντας έτσι όσα τυχόν χρωστάει στό Έλληνικό Πνεύμα. Έτσι θα μπόρουμε νά μορφώσουμε εφκολώτερα ένα θέατρο άξιο νά λέγεται θέατρο, όπως μορφώσαμε ποίηση άξια νά σταθή δίπλα σέ ποιήσες άλλων έθνῶν, πού γεράσανε στόν πολιτισμό.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ

(Μετάφρ. ΜΑΡΙΟΥ ΒΑΡΒΟΓΑΗ)

ΤΑΣΩ*

5.

Έπεσα νά κοιμηθῶ εύχαριστημένος πὸς ή Τάσω θα κοιμότανε στή δραγάτα. Όλα όσα γίνανε πρωτότερα μου φανήκανε σάν όνειρο και στοχάστηκα πὸς νίκησα τόν πειρασμό. «Καλήτερα έτσι», είπα μέσα μου. Συλλογίστηκα τούς άρρώστους μου: έκανε πού τόν είχα αφήσει τό πρωτό χωρίς νά νοιώσω άκόμα τί έχει, ένα άλλο παιδί πού είχε πάρει τό καλύτερο μέ τήν κόυρα πού είχα έπιμείνει εγώ νά γίνει στό συμβούλιο, πού κάμαμε μαζί μέ άλλους δυο γιατρούς. Και γύρισα από τό άλλο τό πλευρό, βιαστικός νά κοιμηθῶ και νά ξυπνήσω τήν αύγή θαιπά και νά είμαι τήν ώρα πού έπρεπε και πάλι στή δουλειά μου. Έκλεισα τά μάτια και περίμενα τόν ύπνο. Μά τό μουρμουρητό τού Νικολούλα άπέξω δέν τόν άφηνε νάρθει. Τό παράθυρο κατά τό μπροστινό μέρος τού σπιτιού είτανε άνοιχτό, μά ή κουδέντα φαινόταν πὸς γινότανε στό άποπίσω μέρος. Βαριόμουνα νά τρηκῶ νά τούς φωνάξω νά σωπάσουνε, νά πάνε νά κοιμηθοῦν κι' αύτοί. Και τούς βλαστημούσα μέσα μου και γύρεθα μέ τή βιά νά κοιμηθῶ. Τέλος σόπασε τό μουρμουρητό κι' άκουσα τό πάτημα τού Νικολούλα πού ζύγωσε στό παραθύρι.

«Κι' ο γιατρός κοιμήθηκε», είπε βάζοντας τό κεφάλι μέσα: «άι, καληνύχτα.»

Και ξανάκουσα τό πάτημά του πού έφεβεγε.

«Τίνος είπε καληνύχτα;» συλλογίστηκα: «έμείνανε ή—;» Ταράχηκα, μά πάλι: «ας είπε όποιανού θέλει», είπα μέσα μου κι' εκλεισα τά μάτια. Μά σέ μιá στιγμή ξαναπινάχηκα: ένας άχός σιγαλινός μέ ξάφνισε. Μού φάνηκε σά νάκλεισε ή δξώπορτα. Τέντωσα τό αυτί—δέν άκουσα άλλο τίποτε. Ξανάγυρα νά κοιμηθῶ, μά δέν μπορούσα. Δίχως νά τό θέλω, ο νους μου δούλεβε: «Τί διάολο! Νά είτανε κείνη πού εκλεισε τήν πόρτα;» Ξανασηκώθηκα κρατώντας τήν άναπνοή μήπως άκούσω πάτημα. Μά τό άλλο χόρισμα είταν άπάτωτο και πού νάκουστοῦνε πατήματα στό χῶμα; «Δέν πάει στήν όρ-

* Η αρχή στόν άριθ. 409.